

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Uygulama Esasları

A. Giriş

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ("TİTRK") 28 Ekim 2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmış ve 1 Ocak 2017 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. TİTRK'nin yürürlüğe girmesiyle 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu ("TİRK") geçerliliğini yitirmiştir.

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ("KOBİ") yeni yatırımlara girişmesi için gerekli finansmana kavuşarak gelişmesi, ülke ekonomisinin büyümesi ve yeni istihdam alanlarının oluşması noktasında hayati önem arz etmektedir. TİTRK düzenlemesiyle KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması ve rekabet güçlerinin artırılması suretiyle ekonomik gelişmenin önünün açılması hedeflenmektedir.¹ TİTRK ile KOBİ'lerin ellerinde bulunan ve paraya çevrilmesi mümkün birçok malvarlığı unsurunun finansmana dönüştürülmesi ve bu işlemlerin gerçekleştirilmesi için yasal kolaylık sağlaması amaçlanmıştır.

Mülga TİRK'de öngörülenden farklı olarak, TİTRK ile ticari işletmelerin bir bütün olarak rehin edilme zorunluluğu bertaraf edilmiştir. Bu şekilde, ticari işletmeler bünyelerinde yer alan ve TİTRK'nin 5. maddesinde sınırlı sayıda sayılan varlıklar üzerinde münferiden rehin hakkı kurma olanağına sahip olmuşlardır.

TİTRK'nin getirdiği yenilik yalnızca üzerinde rehin tesis edilebilecek varlıklar konusunda taraflara tanınan alternatiflerden ibaret olmadığı gibi; TİTRK, rehin sözleşmesinin tarafları ve akdedilme usulüne ilişkin TİRK'e nazaran esnek sayılabilecek birtakım düzenlemeler içermektedir. Taşınırın teslimi olmaksızın üzerlerinde rehin kurulabilmesi de yine TİTRK ile getirilen yeniliklerden birisidir Aynı zamanda, TİTRK ile üzerinde rehin hakkı tesis edilen taşınırın kaydının tutulacağı Rehinli Taşınır Sicili ("Sicil") kurulmuştur.

B. TİTRK ile Getirilen Temel Düzenlemeler

B.1. Rehin Sözleşmesinin Tarafları

TİTRK'nin 2. maddesi uyarınca rehin sözleşmesi, rehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşmeyi ifade eder. Hemen ardından gelen 3. maddeyle ise rehin sözleşmesinin taraflarının kimler olabileceği belirlenmiştir. Bu maddeye göre rehin sözleşmesi;

- Kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında
- Tacir ve/veya esnaflar arasında imzalanabilir.

¹ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, Genel Gerekçe, TBMM Yasama Dönemi 26, Yasama Yılı, Sıra Sayısı 418, s.4.

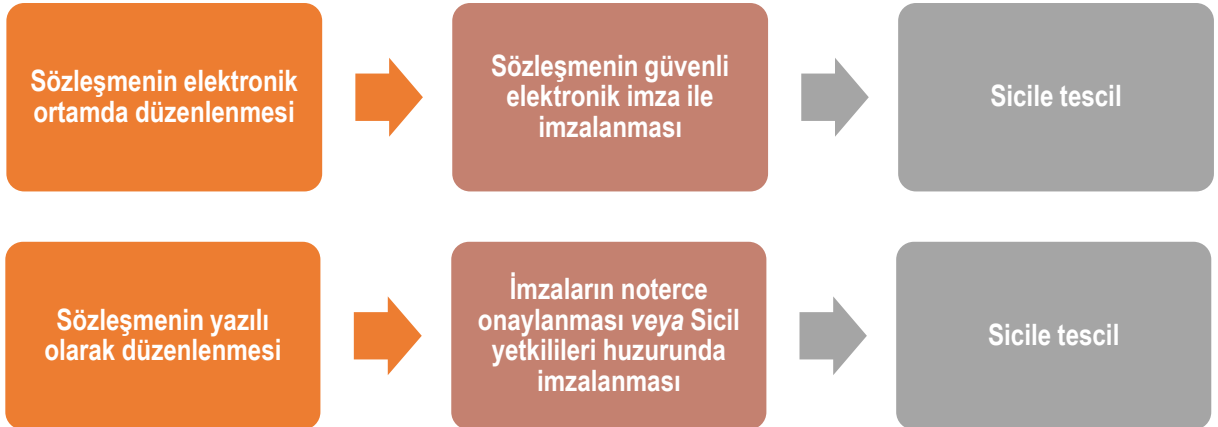
TİTRK ile gelen önemli değişikliklerden birisi de tacir ve esnafların birbirleriyle veya kendi aralarında rehin sözleşmesi düzenleyebilmesi olmuştur. Tacir ve esnafların yatırımlarını karşılıklı destekleyebilmelerine yönelik sağlanan bu hakkın kötü niyetli kullanımlarını önlemek adına, TİTRK'nin 16/2. maddesinde bir taşınır rehin almak suretiyle ödünç para verme işini sürekli yapan kişinin Türk Ceza Kanunu ilgili hükümlerince sorumlu olacağını düzenlemiştir.

Ayrıca, üçüncü kişilerin de TİTRK'nin 5/9. maddesi nezdinde borçlunun lehine teslimsiz taşınır rehni kurabileceği öngörülmüştür. Böylelikle, üçüncü kişilerin de taşınır varlıklarını borçluya teminat olarak gösterebilmelerine olanak tanınmıştır.

B.2. Sözleşmenin Akdedilme Biçimi Yönünden

Mülga TİRK, rehin sözleşmesinin noterde düzenleme şeklinde yapılmasını ve rehin hakkını geçerli olması için ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu ticaret siciline kaydedilmesini zorunlu tutmaktaydı. Bu bağlamda, tarafların aralarında düzenleyip noterin onay verdiği bir sözleşmenin geçerliliğinden söz etmek mümkün değildi. Buna karşın, TİTRK'ye göre;

- Taraflar kendi aralarında sözleşme düzenleme imkanına sahiptirler.
- Sözleşme elektronik ortamda veya yazılı olarak düzenlenebilmektedir.
- Elektronik ortamda düzenlenen sözleşmenin Sicil'e tescil edilebilmesi için güvenli elektronik imza ile imzalanması gerekmektedir.
- Yazılı olarak düzenlenen sözleşmenin ise Sicil'e tescilinden önce taraf imzalarının noterce onaylanması yahut sözleşmenin Sicil yetkilileri huzurunda imzalanması şarttır.

Tarafların rehin sözleşmelerini elektronik ortamda imzalayabilmeleri için <https://www.tares.org.tr> adresinden sisteme üye olmaları gerekmektedir. Sisteme üye olabilmek için ise herhangi bir noterliğe başvuru yapmak yeterlidir.

İnternet sitesine üye olanlar elektronik ortamda sözleşme imzalayabileceği gibi, sistem üzerine tanımlanmış Sicil üzerinden sorgulama işlemleri yapabilmektedirler.

Ancak unutmamak gerekir ki; Sicil'e tescil, rehin hakkının doğumu ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade edebilmesi için ön şarttır. TİTRK ile aynı taşınır üzerinde birden çok alacaklıya rehin hakkı tanınma imkânı bulunduğundan, hakkın kullanım önceliğinin kimde olduğunu belirlemek için Sicil'de kayıtlı sıradan faydalanılacaktır. Bu bağlamda, rehin alacaklısının taşınır üzerindeki rehin hakkı Sicil'e kaydedilmediği sürece üçüncü kişilere karşı bir anlam ifade etmesi mümkün değildir.

B.3. Rehin Hakkına Konu Edilebilecek Varlıklar

Kanun'un 5. maddesi rehin sözleşmesine konu edilebilecek varlıkları sıralamaktadır. Bu düzenlemeye göre;

- a) Alacaklar,
- b) Çok yıllık ürün veren ağaçlar,
- c) Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar,
- d) Hammadde,
- e) Hayvan,
- f) Her türlü kazanç ve iratlar,
- g) Başka bir sicile kaydı öngörülmemen ve idari izin niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar,
- h) Kira gelirleri,
- i) Kiracılık hakkı,
- j) Makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dahil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı,
- k) Sarf malzemesi,
- l) Stoklar,
- m) Tarımsal ürün,
- n) Ticaret unvanı ve/veya işletme adı,
- o) Ticari işletme veya esnaf işletmesi,
- p) Ticari plaka ve ticari hat,
- q) Ticari proje,
- r) Vagon,
- s) Yukarıda sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları rehin sözleşmesine konu edilebilecektir.

TİTRK'nin 8/3 maddesi uyarınca bir sicile tescilli zorunlu olan taşınırlara ilişkin olarak TİTRK hükümleri uygulanmayacaktır. Bu taşınır varlıklar üzerinde TİTRK kapsamında Sicil'e tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilemez. Bu mallar üzerinde kurulacak rehinlerin kendi ilgili düzenlemelerine uygun şekilde tesis edilmesi ve ilgili siciline kaydedilmesi zorunludur. Örneğin, maden hakları üzerinde tesis edilecek rehinler, madenlerin sicile tescili zorunlu olduğundan kendi siciline kaydedilmek suretiyle kurulabilecektir. Yahut bir hava aracı üzerinde teslimsiz rehin hakkının doğumu, ancak kendi siciline kaydı suretiyle gerçekleştirilebilecektir.

Finansman ve teminat kaynaklarının çeşitlendirilmesi kapsamında, işletmelerin mevcut taşınırları üzerinde olduğu gibi, henüz var olmayan taşınırları ve bunların getirileri üzerinde dahi rehin hakkı kurulabilme imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak, belirli bir iş veya konu ile sınırlandırılmak üzere mevcut olmayan alacaklar da rehin sözleşmesine konu edilebilir.

B.4. Tarafların Hak ve Yükümlülükleri

TİTRK, taraflara taşınırı teslimi olmaksızın rehin hakkı tesis edebilme imkânı tanıdığından, rehin alacaklısının hakkını korumaya yönelik birtakım düzenlemelere gidilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bunlar, çoğunlukla rehin borçlusu tarafına yüklenen sorumluluklardır.

Rehin borçlusu, borcunun teminatı niteliğindeki taşınırın değerini korumakla ve bu amaca yönelik önlemleri almakla yükümlüdür. Ayrıca, taşınırın değerinde azalmaya sebebiyet veren tasarruflarda bulunması durumunda, alacaklı nezdinde doğan zararları tazmin etmekle yükümlüdür. Üzerinde rehin hakkı kurulan malvarlığı unsurunun devri ve alacağın devrinin Sicil'e tescili yine rehin borçlusunun sorumluluğundadır. Rehin alacaklısına ise rehin konusu varlığı denetleme hakkına sahiptir.

Rehinle teminatlandırılmış borcun vadesinde ödenmemesi halinde, rehin alacaklısının üç seçimlik hakkı vardır:

- i. Birinci derece alacaklı ise rehne konu taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir,
- ii. Alacağın varlık yönetim şirketlerine devredebilir,
- iii. Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir.

Borcun ödenmesiyle alacağın son bulması halinde, rehin alacaklısı alacağın sona ermesinden itibaren üç işgünü içerisinde rehin kaydının Sicil'den terkinini için başvuruda bulunmalıdır. Alacaklı bu yükümlülüğünü yerine getirmeyen ise güvence altına alınan miktarın onda biri kadar idari para cezası ödemek zorundadır.

C. Sonuç

Ticari işletmelerin yalnızca bir bütün olarak rehnini öngören TİTRK günümüzde ticari işletmelerin ihtiyaçlarını karşılamaktan oldukça uzaktı. Bu kapsamda, ticari işletmeler taşınmaz varlıklarının bulunmadığı durumlarda, finansman ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına işletmeleri bünyesindeki taşınırını işletmeden bağımsız olarak teminat gösterebilme olanağına sahip değillerdi. Bu durumun uygulamada sebep olduğu sorunlar 1 Ocak 2017'de yürürlüğe giren TİTRK ile giderilmeye çalışılmıştır.

İşletmelere rehin verebilecekleri varlıklar konusunda oldukça geniş bir esneklik tanıyan ve üstelik bu taşınırın rehnini temsilsiz olarak gerçekleştirebilme imkânı sunan TİTRK ile tacir, esnaf, çiftçi, serbest meslek erbabına ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları finansmanın temini açısından kolaylık sağlanmıştır. Ayrıca, rehinli taşınırın kaydının tutulduğu Sicil kurulmuş, kayıtların herkes tarafından erişilebilir olması ve rehmin üçüncü kişilere karşı da hüküm ifade etmesi sağlanmıştır.